

KENNIS Magazine

ICT helpt bij zelfstandig functioneren

Vergroten van kansen op een werkend bestaan

Steeds meer ouderen die minder zien en horen

Goede ogen, maar toch slecht zien

BARTIMEUS

Kennis delen

Met gepaste trots bieden we u dit Kennismagazine aan. Wij willen u graag laten zien en ervaren hoe belangrijk voor ons het ontwikkelen van kennis en inzichten is, evenals de vertaling daarvan naar de dagelijkse praktijk. We bogen daarbij op een eeuw ervaring in het werken voor en met mensen met visuele beperkingen. We richten ons op wat voor hen van toegevoegde waarde is, zodat zij hun leven op hun eigen wijze kunnen inrichten. We blijven dagelijks werken aan het verhogen van de kwaliteit van onze inzet. Dit doen we door de ontwikkelde kennis en inzichten te laten toetsen aan de ervaringen van onze mensen en aan wetenschappelijke inzichten van het vakgebied. De aandacht voor het continu kritisch toetsen van onze kennis, die delen met anderen en blijven zoeken naar mogelijkheden om het nog beter te doen, is en blijft ook onze ambitie voor de komende jaren als expertiseorganisatie. Op deze manier hopen we een passende ondersteuning aan mensen met een visuele beperking te kunnen blijven garanderen.

Jopie Nooren, voorzitter Raad van Bestuur Bartiméus

Waarom een magazine over kennis?

Bartiméus wil bijdragen aan een goed leven voor mensen die slechtziend of blind zijn, op alle levensgebieden en in alle levensfasen. In 100 jaar zijn we uitgegroeid tot een landelijk werkende expertiseorganisatie die ondersteuning biedt aan mensen met een visuele beperking én permanent werkt aan het vergroten van kennis op het gebied van leven met een visuele beperking. 100 jaar werken met en voor mensen met een visuele beperking, al dan niet in combinatie met andere beperkingen, levert een enorme rijkdom aan kennis en expertise op die we dagelijks toepassen. We werken naar de laatste inzichten, met innovatieve middelen en zorgen ervoor dat onze medewerkers goed opgeleid zijn en zich permanent bijscholen.

Daarnaast krijgen medewerkers de ruimte om hun innovatieve ideeën om te zetten in kansrijke nieuwe ontwikkelingen en om (wetenschappelijk) onderzoek te doen naar de werking ervan. Dit gebeurt vrijwel altijd samen met wetenschappelijke instellingen, hbo onderwijs en andere kennisinstututen. Zo zijn we permanent bezig onze expertise te vergroten, waarbij de vragen van mensen met een visuele beperking de motor zijn en de richting bepalen. Wij hebben als expertiseorganisatie ook de maatschappelijke opdracht om (nieuwe) kennis beschikbaar te stellen aan anderen. Aan onze samenwerkingspartners in de

zorg (zoals de ouderenzorg, de revalidatie of de zorg voor verstandelijk gehandicapten), aan leerkrachten in het reguliere onderwijs, aan gemeenten en wijkteams, maar ook aan politici, beleidsmakers, werkgevers, etc. Iedereen die in zijn dagelijks werk te maken heeft of krijgt met mensen met een visuele beperking kan bij ons terecht voor advies of ondersteuning.

We nemen actief deel aan het maatschappelijk en wetenschappelijk debat en zetten ontwikkel- en onderzoeksprojecten op met (wetenschappelijke) partners in Nederland en daarbuiten. Zo zijn we toonaangevend in het voortdurend innoveren van ons werk voor mensen met een visuele beperking.

In dit kennismagazine vindt u uiteenlopende voorbeelden van onze bijzondere expertise. U leest hoe wij dagelijks bezig zijn met het toepassen en ontwikkelen van kennis. Steeds op zoek naar een zo goed mogelijk antwoord op de vragen die ons gesteld worden. Met als uiteindelijk doel: een nog betere bijdrage te leveren aan de kwaliteit van leven van mensen met een visuele beperking.

*Kennisknooppunt Bartiméus,
kennisknooppunt@bartimeus.nl*

Kennis In de praktijk

Kennis ontwikkelen we niet alleen omdat het zo leuk of interessant is. Het moet wat Bartiméus betreft leiden tot bruikbare oplossingen voor mensen met een visuele beperking. In de rubriek 'Kennis in de praktijk' vindt u een kleine greep uit de producten en toepassingen die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld en waar we trots op zijn. Al deze producten en toepassingen zijn ook op de Bartiméus website te vinden: www.bartimeus.nl

Buzzels: puzzelen in 3D

Een Buzzel is een driedimensionale puzzel. Buzzels bieden nieuwe tactiele legpuzzelmogelijkheden voor mensen met een visuele beperking. De Buzzels worden door klanten zelf gemaakt met behulp van ontwerpen voor de 3D-printtechnologie.

Buzzels stimuleren de cognitieve ontwikkeling en het abstract denken. Buzzels zijn daadwerkelijk te voelen, door onder andere verschil in hoogte te ervaren, sporen te volgen en vormen te herkennen. Buzzels zijn er op verschillende niveaus waardoor ook de vergevorderde puzzelaar er nog een grote uitdaging aan heeft. Er zijn puzzels van 6 tot bijna 90 stukjes.

Elke Buzzel is bedacht door iemand met een visuele beperking. In de webshop van Bartiméus zijn digitale tekeningen te downloaden waarmee u zelf echte tastbare legpuzzels kunt (laten) printen: bij de leverancier van uw keuze en in kleur en in het materiaal van uw keuze.

Voor meer informatie over Buzzels kunt u contact opnemen met Carola Jonkman, cjonkman@bartimeus.nl.

Colofon

September 2015 – www.bartimeus.nl

Kennismagazine Bartiméus is een jubileumuitgave ter ere van het 100-jarig bestaan van Bartiméus. Niets uit deze uitgave mag worden gepubliceerd of op andere wijze veelevoudigd zonder toestemming van Bartiméus.

Citeren uit de tekst mag uitsluitend onder bronvermelding.

Redactie:

Inesz van Bente, medewerker Kennis en implementatie

Yvonne Kruithof, kenniscoördinator Bartiméus

Arjan Maasland, kenniscoördinator Bartiméus

Edwin Nlcasie, manager Bartiméus Academie

Jan-Jaap Slobbe, kenniscoördinator Bartiméus

Iris Stekelenburg, ABC-redactie

Paula van Woudenberg, directeur kennis Bartiméus

Coördinatie:

Ronald Jas, Twiga Communicatie

Ontwerp en drukwerk

Pinta grafische producties

ICT helpt bij

Thijs aan het
werk op de iPad,
samen met zijn
begeleidster
Marleen

zelfstandig functioneren

ICT biedt veel innovatie en creatieve oplossingen en daar zet Bartiméus optimaal op in. Het streven is dat mensen met een visuele (en meervoudige) beperking met behulp van ICT zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren en hun deelname aan de maatschappij zo volledig mogelijk is.

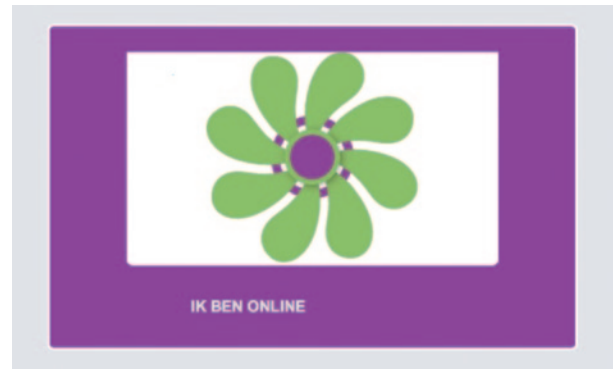
Alle activiteiten rond cliënten ICT, zoals ideeën verzamelen, onderzoek, implementatie en kennisdeling, worden gecoördineerd door Hans Scholten, coördinator Cliënten ICT en Domotica. We noemen enkele voorbeelden

ICT4VIP

ICT4VIP (Visually Impaired People) houdt zich bezig met technologische innovatie en de toepassing ervan voor deze doelgroep. Paul de Nooij, projectleider ICT4VIP: 'Ideeën verzamelen we bijvoorbeeld via de roadshow *Jouw beste idee voor Bartiméus*. Samen met medewerkers, cliënten en bedrijven door het hele land zoeken we dan op een creatieve manier naar ideeën. Tijdens de conceptfase van zes tot acht weken onderzoeken we of een idee levensvatbaar is. We kijken of er al zoiets bestaat, of we het kunnen aanpassen of ontwikkelen. Zo ligt er nu een idee voor een virtuele geleidelijn op het terrein van Bartiméus Zeist, om te testen en om te laten zien wat er mogelijk is. Ook zijn we bezig met beacons ofwel bakens, kleine doosjes met een zendertje dat een bluetooth-signaal uitzendt naar je smartphone. Met behulp van de ViaVia-app die wij ontwikkelden, weet je in een gebouw of op een terrein steeds waar je bent en kun je je zelfstandig verplaatsen.'

FabLab

Het FabLab is gespecialiseerd in het ontwikkelen van technologische hulpmiddelen en ICT-maatwerk, vooral gericht op mensen met een meervoudige beperking en hun omgeving. Joost Hartveldt, projectleider: 'Iedereen kan bij het FabLab binnenlopen om ICT-hulpmiddelen te proberen of te lenen. Wij bedenken, ontwikkelen en testen ICT-oplossingen en adviseren over ICT-hulpmiddelen. Bestaande hulpmiddelen passen we aan of verbeteren we. Dit doen we samen met de cliënt en zijn ouders of begeleider, zodat alles helemaal op maat is en precies aansluit bij de mogelijkheden van de cliënt.' Door te kijken naar oplossingen zijn al veel innovaties tot stand gekomen. Voorbeeld hiervan is de heartbeat, een polsband of riem die trillingen geeft bij het naderen van een object. Cliënten kunnen daardoor voelen wanneer hun begeleider in de buurt is.

Link4all

Dick Lunenburg is ICT-coördinator en mede-oprichter van het FabLab: 'Nationaal en internationaal is Bartiméus voortrekker op het gebied van ICT voor mensen met een visuele (en verstandelijke) beperking. We werken onder meer samen met Accessibility toegankelijk internet, Visio, Hogeschool Utrecht en softwareontwikkelaar ISDC. Kennis delen we via www.link4all.nl, een landelijk platform van zo'n tien gehandicaptenorganisaties waaraan wij deelnemen en we vertegenwoordigen de organisatie op symposia.'

B-link en levensboek

Projectmedewerker en mede-ontwikkelaar van het FabLab Marjolein Smit: 'De allereerste uitdaging waar we jaren geleden voor stonden, was: Hoe kan iemand met een visuele en verstandelijke beperking op internet en mailen? We hebben toen B-link ontwikkeld, een site die je kunt bedienen met twee toetsen. Nu is er www.ikbenonline.com, met nog meer mogelijkheden. Ook hebben we het digitale levensboek ontwikkeld. Hierin kan iemand zijn levensverhaal optekenen in de vorm van filmpjes, foto's, verhalen en muziek. Zo leert de omgeving hem of haar beter kennen én begrijpen. Het is ook breder toepasbaar, bijvoorbeeld voor mensen met dementie.' Veel methodieken heeft Bartiméus zelf ontwikkeld. Er wordt samengewerkt met wetenschappelijk onderzoekers om te kijken wat werkt en niet. De reacties van cliënten zijn daarbij natuurlijk even belangrijk.

Meer weten? Neem contact op met: lct4vip@bartimeus.nl

Deelname aan het
verkeer veiliger met zoveel
mogelijk overzicht

Beter omgaan met slecht zien door hersenletsel

Problemen met zien kunnen veroorzaakt worden door beschadiging van het oog, maar ook van het brein. Dat heet een cerebrale visuele stoornis (CVI, cerebral visual impairment). Dit kan een aangeboren stoornis zijn door zuurstofgebrek of een aanlegstoornis. Het kan ook het gevolg zijn van niet aangeboren hersenletsel (NAH), zoals een infarct, ongeval of dementie.

CVI is een vooraanstaand kennisgebied van Bartiméus door jarenlange ervaring in het onderzoek en begeleiding van duizenden cliënten. De kennis wordt verzameld en verspreid door het expertisecentrum CVI/NAH.

Slecht zien door hersenletsel

Greetje Koevoets, lid van het expertisecentrum, is ambulante begeleider en heeft veel ervaring met ouderen met dementie of NAH in verpleeghuizen: 'Naar schatting 40% van deze ouderen heeft visuele problemen. Bartiméus is gespecialiseerd in het onderzoeken van deze cliënten. Bij dementie gaan de visuele verwerking en informatieverwerking langzamer, daar moet je rekening mee houden. Het kan best lastig zijn een diagnose te stellen. Ziet iemand niet goed, begrijpt hij het niet of heeft hij geen aandacht? Je moet creatief zijn tijdens het onderzoek. Het belangrijkste is erachter te komen welke belemmeringen er in het dagelijks leven zijn en hoe je daar rekening mee kunt houden. Een voorbeeld: gebruik geen gebloemd maar een effen tafellaken. Daarop is servies beter te zien. In een verpleeghuis is dit lastig te realiseren. Iedereen - ook degene die de kledjes inkoopt - moet ervan doordrongen zijn dat dit veel praktischer is voor mensen die slecht zien. Het gaat om bewustwording en vervolgens het zoeken van een oplossing.'

Kennisdeling

Anne Kuiper, neuropsychologe: 'Er komen jaarlijks in Nederland 160.000 mensen bij met een vorm van hersenletsel. Doordat ruim een derde van de hersenen betrokken is bij het zien, is het niet verwonderlijk dat in deze groep veel visuele verwerkingsproblematiek voorkomt. In samenwerking met revalidatiecentra doet Bartiméus visuele functieonderzoeken. We kijken naar het oogheelkundig functioneren en de visuele informatieverwerking in het brein. We adviseren cliënten bij problemen in de oriëntatie, het lezen, vermoeidheidsklachten en het onbegrip bij de omgeving over hun visuele klachten. We nemen de tijd voor psycho-educatie, ook aan de naast betrokkenen. We bieden in- en externe scholing en werken samen met de Hersenstichting en Hersenz.

Kijktraining voor hemianopsie-clënten

NAH-clënten met hemianopsie (gezichtsvelduitval) kunnen sinds enige tijd een kijktraining volgen bij Bartiméus. Thanja

Boers is een van de ergotherapeuten die deze training geeft: 'Mensen leren hun gezichtsvelduitval compenseren door middel van oogbewegingen in een vast, consequent ritme. Als het goed is, worden deze oogbewegingen op den duur een automatisme. Zo kunnen zij hun dagelijkse mobiliteit verbeteren. Deelname aan het verkeer bijvoorbeeld is makkelijker en natuurlijk veiliger als je zoveel mogelijk overzicht hebt. Het is een intensieve training. Mensen komen in tien weken tijd 15 keer naar Bartiméus en oefenen ook thuis. De cliënten die hebben deelgenomen aan de training zijn heel positief. Er wordt op dit moment wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het effect van de training.'

Meer weten? Neem contact op met: expertisecentrum-cvi@bartimeus.nl

Licht servies is beter te zien op een donker tafellaken.

Hoe delen wij onze kennis?

Elk van onze medewerkers draagt kennis en ervaring met zich mee. Doordat we dagelijks bezig zijn met cliënten en met ons vak, merken we dingen op in de behandeling, in de reacties van cliënten. We zien dat het soms anders moet of kan. De kunst is om dit samen met onze cliënten bewust op te vangen, te interpreteren en te vertalen in een andere werkwijze, een nieuwe aanpak, een nieuwe technologie. Daarvoor is nodig dat we opmerkzaam zijn, maar ook dat we weten welke nieuwe inzichten of nieuwe technologie er beschikbaar zijn of ontwikkeld zouden moeten worden. Vervolgens is het belangrijk dat deze kennis en ervaringen verspreid en toegepast worden binnen en buiten de organisatie. Dit gaat over het algemeen niet vanzelf. Om dit proces te faciliteren, heeft Bartiméus momenteel 17 kennis- en expertisegroepen. Elke groep richt zich op een specifiek inhoudelijk thema, zoals gehechtheid, ouder wordende cliënt, moeilijk leesbaar gedrag, oriëntatie en mobiliteit. In de groepen zitten professionals die dagelijks mensen met

visuele beperkingen begeleiden, zoals maatschappelijk werkers, gedragsdeskundigen, begeleiders, oogartsen, etc. Ongeveer 150 medewerkers zijn op deze manier verbonden aan kennis- en expertisegroepen.

Het interne Kennisknooppunt faciliteert deze groepen en verder alle andere medewerkers binnen Bartiméus bij het ontwikkelen, verspreiden en toepassen van kennis. Om samenwerking en uitwisseling op het gebied van kennis te stimuleren wordt jaarlijks de succesvolle Bartiméus Kennisdag georganiseerd. Ruim 500 medewerkers nemen hier deel aan en kunnen kiezen uit meer dan 60 workshops van collega's. Het Kennisknooppunt adviseert bovendien het management van de organisatie bij het richting geven van kennisbeleid, onder andere door een kennisagenda op te stellen. Meer weten over hoe Bartiméus kennis deelt? Kijk dan op de Bartiméus website (www.bartimeus.nl/expertise) of mail naar kennisknooppunt@bartimeus.nl.

Kennis In de praktijk

Niet merkbaar klokkijken met de Apple Watch

Als mensen met een visuele beperking willen weten hoe laat het is, laten ze een horloge de tijd uitspreken of voelen ze aan de wijzers. Dat valt op in het openbaar en is daarom niet zo wenselijk. De Apple Watch kan voelbare feedback geven via trillingen die niet worden gehoord of gevoeld door anderen. Bartiméus en Visio werken aan een applicatie die trillingen gebruikt om mensen met een visuele beperking tijd en tijdsduur te laten voelen.

Bartiméus en Visio werken samen op het gebied van ICT voor cliënten. In dat kader voeren we samen het project 'Apple Watch' uit. We ontwikkelen hiervoor een applicatie die mensen met een visuele beperking nieuwe mogelijkheden biedt bij het omgaan met tijd en tijdsduur. In het bijzonder richten we ons op jongvolwassenen die met gadgets zoveel mogelijk zelfstandig willen leven en ouderen die het horloge als ideaal hulpmiddel zien. Het project Apple Watch is in januari 2015 van start gegaan en de app komt naar verwachting in het najaar van 2015 uit.

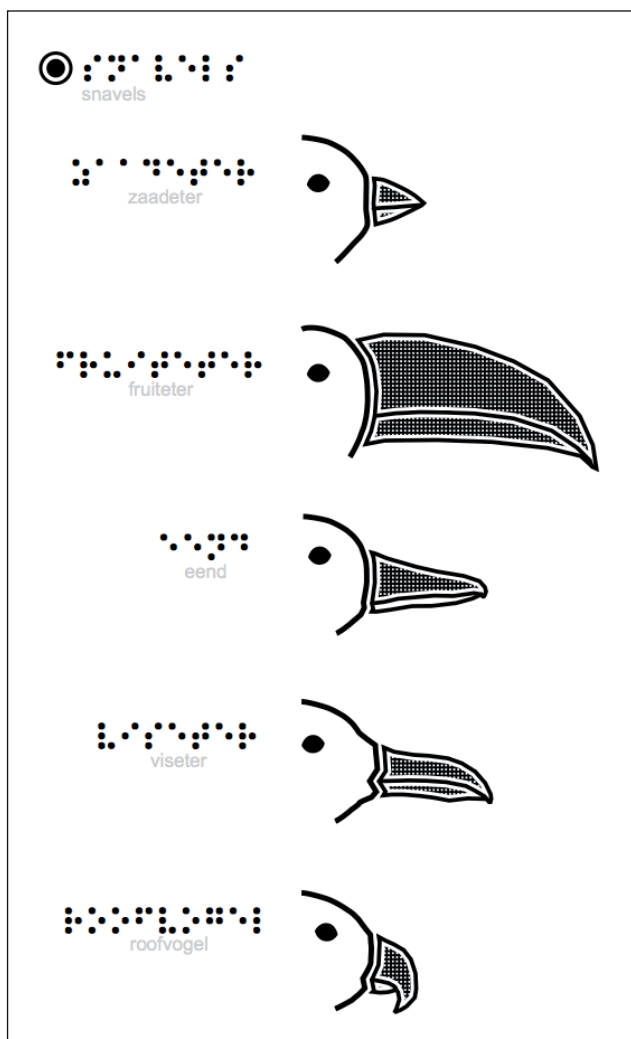
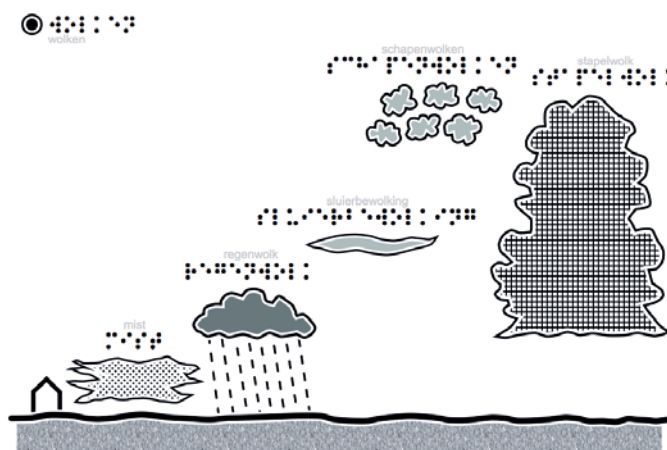
Meer weten over klokkijken met de Applewatch? Neem contact op met Paul de Nooij: pdnooij@bartimeus.nl.

Verken je wereld met tactiele tekeningen

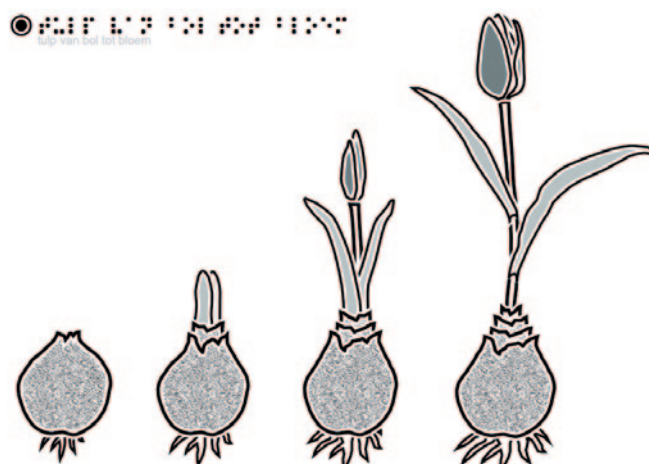
Kinderen met een ernstige visuele beperking kunnen een gewone tekening niet interpreteren. Deze kinderen zijn sterk afhankelijk van tastzin, en bouwen daardoor driedimensionale mentale concepten op. Tactiele tekeningen zijn tekeningen, waarvan de lijnen en vlakken reliëf hebben en dus te voelen zijn. Bartiméus test in het primair onderwijs hoe tactiele tekeningen ingezet kunnen worden bij de ontwikkeling van jonge kinderen met een visuele beperking.

Tactiele tekeningen kunnen helpen waar taal tekort schiet. Voor het beschrijven van een insect heb je bijvoorbeeld veel woorden nodig. Driedimensionale modellen zijn goede hulpmiddelen om kinderen een beeld te geven, maar niet goedkoop, vrij groot en lastig op te bergen. Tactiele tekeningen zijn goedkoop, eenvoudig op te bergen en kunnen zelfs mee naar huis worden genomen. Tactiele tekeningen zijn echter niet meteen duidelijk herkenbaar voor kinderen die vanaf de geboorte blind zijn. Een tactiele tekening van een zijaanzicht van een tafel wordt niet zomaar als tafel herkend: "Dat zijn drie streepjes, hoe kan dat nou een tafel zijn?". Net als het lezen van tekst, kost het lezen van tactiele tekeningen veel oefening.

In april 2013 startte het project 'Verken je wereld'. Hierin wordt een collectie tactiele tekeningen voorgelegd aan leerlingen van het primair onderwijs. In het project is een training ontworpen die brailleleerlingen leert wat een tekening eigenlijk is en hoe deze het best gebruikt kan worden. Voor elk leerjaar wordt een leskist samengesteld met tactiele tekeningen, instructiemateriaal en suggesties voor lesactiviteiten. In dit project zijn ook richtlijnen voor het ontwerpen en selecteren van tactiele tekeningen en cursusmateriaal voor tekenaars en docenten ontwikkeld.

Voor meer informatie over het project kun je contact opnemen met Esther Rieken, ericken@bartimeus.nl. Informatie over dit project is beschikbaar op www.eduvip.nl.

Blinde kinderen: Stap voor

**Honderd jaar geleden begon Bartiméus als 'Vereeniging tot bevordering van christelijke opvoeding en onderwijs voor blinde kinderen en jongelieden'.
Door de in de afgelopen eeuw opgedane expertise zijn we steeds beter in staat om de zelfstandigheid van blinde kinderen en jongeren te vergroten.**

**Marina is blind en
bekijkt een opgezette eend**

stap vaardigheden aanleren

Ziende kinderen ontwikkelen veel vaardigheden vanzelf, omdat ze zien hoe anderen het doen. Bij blinde kinderen werkt dat niet zo. Zij moeten dit stap voor stap aangeleerd krijgen door de ouders of een ambulante begeleider. Dita Rijnveld is ambulante begeleider bij Bartiméus: 'Ik werk samen met ouders aan hun vragen of aan die van kinderen. Ik denk bijvoorbeeld mee over geschikte vrijetijdsbesteding, over hoe de ouders en het kind uitleg kunnen geven over de visuele beperking of ik werk met het kind aan zelfstandige mobiliteit. Zo oefen ik nu met een blind meisje van 12 de weg naar het winkelcentrum bij haar in de buurt, zodat ze deze route op den duur alleen kan lopen.'

Op school

Hoe wordt het onderwijs bij Bartiméus georganiseerd? Bartimeus biedt al jaren 'passend onderwijs' binnen en buiten de instelling. Op dit moment krijgen 42 brailleleerlingen ambulante onderwijskundige begeleiding (AOB) van Bartiméus, variërend van groep 3 tot en met VWO 6. Blinde en slechtziende leerlingen kunnen ook speciaal basisonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs volgen bij Bartiméus. En we organiseren cursussen en trainingen voor ouders en leraren.'

Geeske Amelink en Thessa Stevenson-Doosje zijn jaren leerkracht geweest op de voormalige brailleschool van Bartiméus en nu ambulante onderwijskundige begeleider. Thessa: 'Ik bezoek een blinde leerling op de basisschool gemiddeld eens in de vier weken drie uur lang. We oefenen dan bijvoorbeeld met BrailleStudio. Dit is een computerprogramma met voelbare brailleleesregel om braille te leren, ontwikkeld door Bartiméus vanuit de jarenlange onderwijspraktijk. Met behulp van deze methode kunnen kinderen zowel het aanvankelijk als voortgezet braille leren.'

Geeske vult aan: 'We besteden daarnaast aandacht aan alle aspecten die binnen het onderwijs voorkomen: van veters strikken, topografische reliëfkaarten lezen tot hoe sociale contacten aan te gaan met je klasgenootjes. Aan alle zaken die aan de orde komen op school kunnen we ondersteuning bieden.'

Kennis ontwikkelen en behouden

De in vele jaren opgebouwde kennis over onderwijs aan blinde kinderen wordt verzameld en verspreid vanuit de kennisgroep *Blinde kinderen*. Dita Rijnveld is naast haar werk als ambulante begeleider ook voorzitter van deze kennisgroep: 'Je moet altijd oppassen dat met het vertrek van medewerkers geen kennis verloren gaat. Die kennis moet uit de hoofden. Dat doen wij onder meer door het vastleggen van methodieken, het bieden van een e-learning

met veel filmpjes, publiceren van boeken en opstellen van vaardigheidslijsten. We hebben daardoor een schat aan kennis en ervaringen beschikbaar die we ook aan nieuwe medewerkers kunnen overbrengen.' Dita: samen met een andere kennisgroep in Bartiméus denken we momenteel na over de aanpak van seksualiteit, intimiteit en relaties voor blinde kinderen. Blinde kinderen zien hun ouders, broertjes of zusjes niet naakt, zoals ziende kinderen vaak wel. Zo krijgen ze totaal geen beeld van het lichaam van een volwassene of van het andere geslacht. Hoe pak je dat integer aan? Door die samenwerking kunnen we dit lastige onderwerp voor zowel ouders als begeleiders bespreekbaar maken.'

Samenwerken

Bartiméus werkt veel samen met collega-instelling Visio. Zo is er onder meer de gezamenlijke website (www.eduvip.nl) voor het onderwijs aan leerlingen en studenten met een visuele beperking.

Meer weten? Neem contact op met: kennisgroep-blinde-kinderen@bartimeus.nl

Tijd tekort

Filmbeelden uit een cursus van Bartiméus tonen een blind kind in de speelhoek in de klas. Als zij iets gevonden heeft om mee te spelen en ontdekt heeft wat het is en wat je ermee kunt, roept de juf de kinderen alweer in de kring. Tijd om te spelen is er niet meer...

Waar zijn de bloemen?

Jan is blind en heeft bloemen voor zijn lerares meegenomen. Zij is blij en zet ze in de vensterbank. 'En', vraagt zijn moeder bij thuiskomst, 'wat heeft je juf met de bloemen gedaan?' Jan heeft geen idee en vindt dat jammer. Een begeleidster van Bartiméus is hiervan getuige en stimuleert Jan ernaar te vragen. De volgende dag doet hij dat. Nu weet hij waar de bloemen staan en de lerares zegt nog vaker precies wat ze doet.

BrailleStudio

Het programma BrailleStudio speelt een grote rol bij de begeleiding van blinde kinderen. Al op zeer jonge leeftijd (5 jaar) leren brailleleerlingen de laptop en brailleleesregel bedienen. Door ze goed voor te bereiden op wat het reguliere onderwijs van ze vraagt kunnen veel van deze kinderen 'gewoon' mee doen op school.

Vergroten van kansen op een werkend bestaan

Foto: Erna Kikkers

Nina Jacobs loopt stage bij cateringbedrijf
van Amadeus Lyceum Vleuten

Jongeren met een visuele beperking hebben doorgaans minder kans op werk dan iemand die wel goed ziet. Maar Bartiméus Onderwijs en het REA College Bartiméus proberen de obstakels die het verkrijgen of behouden van werk in de weg staan samen met de leerlingen zo goed mogelijk weg te nemen.

Docent/stagecoördinator Erna Kikkers: 'Sinds een jaar of vijf bieden wij - net als reguliere vmbo's en de havo - loopbaanoriëntatie en -begeleiding. Leerlingen maken vanaf de brugklas al kennis met studierichtingen en beroepen. We besteden veel aandacht aan het ontwikkelen van sociale vaardigheden omdat veel wetenschappelijk onderzoek op dit gebied aangeeft dat deze cruciaal zijn voor vinden van werk. Maar ook digitale vaardigheden en zelfstandig reizen komen aan bod.'

Goed voorbereid

Erna: 'In de laatste klassen lopen leerlingen enkele weken stage. De leerlingen bereiden zich daar goed op voor. Ze oefenen op school met vertellen welke beperking ze hebben, wat ze daardoor niet kunnen, hoe ze dat oplossen of waar ze hulp bij nodig hebben. Ze vragen aan naasten wat die merken van hun oogafwijking. Dat kan iets heel anders zijn dan ze zelf dachten.'

Wat nu?

Erna vervolgt: 'Alle leerlingen doen ook een beroepen-interessetest die rekening houdt met de visuele beperking. Ook brengen ze een bezoek aan het REA College. Dit is een maatwerk beroepsopleiding voor studenten met een ernstige scholingsbelemmering. 35% van onze leerlingen uit Zeist gaat hiernaartoe. We laten oud-leerlingen hen ook vertellen hoe de overstap naar het vervolgonderwijs is.'

Empowerment

Jeroen Schaub, locatielider REA College: 'Wij laten leerlingen zelf veel verantwoordelijkheid nemen vanuit de visie van *empowerment*. Wat wil je zelf? Maak keuzes, probeer het, trek conclusies, als het niet kan of niet lukt, kies dan iets anders. Iets dat bij jou past, bij jouw interesses en talenten. Als iemand een vak kiest dat echt bij hem of haar past, is er een grotere kans van slagen. Tijdens de REA opleiding wordt hier dan ook veel aandacht aan besteed. De vrijbaanmethodiek ondersteunt hen ook bij het maken van keuzes. Op deze vrijbaanmethodiek is de hele filosofie van het REA College gebaseerd. Wij hebben deze methodiek zelf ontwikkeld. Dertig jaar ervaring met onderwijs aan jongeren met een visuele beperking én nieuwe inzichten uit onderzoek zijn hierin verwerkt.'

Samenwerken

Jeroen: 'Het REA College biedt Eye4Web leerwerktrajecten, de *Eye4bikes* fietsenmakeropleiding en *Eye4business*, de opleiding zakelijke dienstverlening services. Als een leerling een andere opleiding wil volgen waar werk in te vinden is, kan dit. Wij werken daarvoor samen met andere opleiders en coachen die school en leerling dan. We besteden ook binnen

Welke vaardigheden zijn nodig?

Uit onderzoek blijkt dat 40% van de mensen met een visuele beperking werkt of een opleiding volgt, 40% geen werk heeft en 20% vrijwilligerswerk doet. Vaardigheden die helpen bij het vinden en behouden van een baan zijn: sociale vaardigheden, actief zijn op sociale media, zelfredzaam zijn, (digitale) hulpmiddelen gebruiken.

het onderwijs aandacht aan zaken die voor werk belangrijk zijn, bijvoorbeeld aan lichaamsbewustzijn, hoe presenteer je je, hoe zit je achter je bureau?'

Meer moeite doen voor werk

Blinde en slechtziende mensen moeten meer moeite doen dan anderen om werk te krijgen en te behouden. Erna: 'Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat veel van hen een burn out krijgen rond hun dertigste. De werkgever weet vaak niet wat hij kan verwachten: Wat kan iemand wel, wat is lastig en hoe lossen we dat op? Er is nog veel onbegrip.'

Meer weten? Neem contact op met: jschaub@bartimeus.nl of: ekikkers@bartimeus.nl

Voor de klas

Lizet is slechtziend en wil met kinderen werken. Ze mag stage lopen in haar oude klas. Tijdens de eindpresentatie vertelt ze dat ze het naar haar zin gehad heeft, maar dat ze ontdekt heeft dat werken in het onderwijs niets voor haar is. Ze heeft totaal geen overzicht. Ze kiest nu voor een ander beroep: werken met jongeren.

Bij de krant

Niels heeft vanuit Bartiméus stage gelopen bij de redactie van de regionale krant. Hij vond dit echt geweldig en wil zeker iets met taal gaan doen.

Artiest

Mo wil pianist worden. Maar hierin is niet veel werk en er is ook geen geschikte opleiding. Nu volgt hij de mbo-opleiding Artiest, in overleg met het REA College.

Kennis In de praktijk

Eyetracker onderzoekt, maar maakt ook simulaties

Bij kinderen die problemen hebben met de verwerking van visuele informatie op cerebraal niveau, is het belangrijk om vroeg te weten welke hogere visuele functies niet goed werken. Met een 'Eyetracker' doet Bartiméus samen met het Erasmus Medisch Centrum en Visio mee aan wetenschappelijk onderzoek om stoornissen sneller op te sporen. Maar dit apparaat kan ook vormen van slechtheid simuleren.

Eyetracker registreert waar iemand kijkt op een computermonitor. Op basis van de snelheid en de nauwkeurigheid van oogbewegingsreacties kunnen we iets zeggen over het visueel functioneren van kinderen. Wetenschappelijk onderzoek bij kinderen van 1-12 jaar toonde het nut aan van eyetracking als diagnostische methode voor visuele verwerkingsproblemen bij kinderen.

Simulaties

Het Diagnostisch Centrum van Bartiméus beschikt over een Eyetracker om wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken en om diagnoses te ondersteunen. Het systeem bleek ook andere nuttige toepassingen te hebben, bijvoorbeeld om specifieke vormen van slechtheid te simuleren, zoals hemianopsie, en om bij specifieke visuele problemen het gezichtsveld te meten.

Meer weten over de Eyetracker? Neem contact op met Gerard de Wit: gdwit@bartimeus.nl.

Crowdingtraining

Mensen met een visuele beperking hebben vaak last van 'crowding'. Het kost hen moeite om in een tekst een symbooltje te herkennen, doordat er andere objecten omheen staan. Kinderen hebben meer last van crowding omdat hun visuele systeem nog volop in ontwikkeling is. In Nederland zijn ongeveer 1120 slechtziende kinderen tussen 4 tot 9 jaar. Speciaal voor hen ontwikkelde Bartiméus een crowdingtraining.

Het herkennen van een object tussen andere objecten is primair afhankelijk van twee vaardigheden, enerzijds de oogsturing, en anderzijds de visuele aandacht. Onderzoek heeft aangetoond dat deze vaardigheden vaak minder sterk ontwikkeld zijn bij slechtziende kinderen. Dit kan leiden tot een grotere mate van crowding dan normaal. Crowding kan resulteren in een lager leestempo, langere zoektijden, en meer moeite hebben met het herkennen van een doelwit in 'drukke' afbeeldingen.

Training

De training is bedoeld voor slechtziende jonge kinderen (4-9 jaar) met crowding. Zij volgen 12 trainingssessies van elk maximaal 30 minuten in zes weken tijd. Per sessie worden maximaal 12 opdrachten gemaakt. De training moet onder begeleiding op school of thuis worden uitgevoerd. Onderzoek bij Bartiméus heeft aangetoond dat de crowdingtraining de nabijvisus van jonge slechtziende kinderen significant verbetert en bij een aanzienlijk aantal kinderen zorgde voor een afname van crowding. De crowding training is een product van promotieonderzoek van Bianca Huurneman.

Wetenschappelijk onderzoek

Wat we ook bedenken aan behandelingen, trainingen en methodieken; altijd geldt dat we zeker willen weten dat het werkt, voor wie en in welke gevallen. Daarvoor is nodig dat we onze inzichten en werkwijzen wetenschappelijk onderbouwen. Hierdoor verzekeren we ons van een optimale werkzaamheid, en bovendien van een kritische houding ten opzichte van ons aanbod aan diensten en ondersteuning aan mensen met een visuele beperking. Om dit te realiseren ontwikkelt Bartiméus nieuwe wetenschappelijke kennis en zorgt zij voor wetenschappelijke onderbouwing van bestaande werkwijzen, diensten en producten in een netwerk van universiteiten, hbo-organisaties en collega zorgaanbieders. Belangrijke partners daarin zijn o.a. collega-instellingen Visio en de Robert Coppes Stichting.

Onderzoekslijnen binnen Bartiméus

De meest omvangrijke onderzoeken van Bartiméus zijn samengebracht in vijf onderzoekslijnen die worden uitgevoerd met de best denkbare universitaire partners. Deze lijnen zijn:

- Diagnostiek zeldzame oogheelkundige aandoeningen
- Mijlpalen in de ontwikkeling van slechtziende kinderen
- Sociale relaties en gehechtheid
- Moleculaire genetica
- Toegankelijkheid Online media en ICT

Resultaten van deze samenwerkingsverbanden zijn nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde interventies beschreven in

peer-reviewed publicaties in wetenschappelijke tijdschriften. U kunt deze terugvinden op onze website (www.bartimeus.nl/expertise/wetenschappelijk-onderzoek). Wilt u meer informatie over wetenschappelijk onderzoek neem dan contact op met kennisknooppunt@bartimeus.nl

Een landelijk netwerk voor onderzoek

In het wetenschappelijk onderzoek vinden we samenwerken en activiteiten bundelen belangrijk. Daarmee benutten we expertise optimaal, voorkomen we dubbel werk en matchen we kennisagenda's met andere partijen. Bartiméus en Visio hebben daarom gezamenlijk fondsen beschikbaar voor financiering van wetenschappelijk onderzoek. Stichting InZicht (www.zonmw.nl/inzicht) bijvoorbeeld, is opgericht door Bartiméus en collega-instellingen en stimuleert al meer dan 15 jaar met succes wetenschappelijk onderzoek in Nederland naar de zorg, arbeid, onderwijs en revalidatie voor mensen met een visuele beperking. Het heeft daarmee een zeer waardevol landelijk netwerk opgebouwd tussen wetenschap en praktijk.

Ook andere fondsen dragen bij aan het wetenschappelijk werk wat we bij Bartiméus uitvoeren. Een onmisbare partner daarin is de Vereniging Bartiméus Sonneheerdt. Met inhoudelijke en financiële ondersteuning van de Vereniging zijn tot nu toe tientallen (wetenschappelijke) projecten uitgevoerd (www.steunbartimeus.nl/ons-werk/wetenschappelijk-onderzoek/).

Aandacht voor groeiende groep

Mensen zoeken contact met Bartimeus wanneer ze vragen hebben over hun zicht

met ouderdomsdoofblindheid

Doofblindheid is bij Bartiméus al jaren een specialisme dat steeds verder wordt ontwikkeld, onder meer voor de groeiende groep van oudere mensen die slechter gaan zien en horen. Communicatie met mensen die niet kunnen zien of horen vergt een nadrukkelijke expertise.

Angélique Koelewijn, voorzitter van het expertisecentrum *Doofblindheid*: 'Bartiméus heeft zeven woningen voor doofblinde cliënten waar we specifieke ondersteuning bieden bij wonen, vrije tijd en dagbesteding. Onze experts helpen begeleiders te ontdekken wat de betekenis is van het gedrag van cliënten met een auditieve en visuele beperking en ondersteunen hen op basis van de evidence based methode Contact bij het verbeteren en verder ontwikkelen van de communicatie en interactie.'

Samenwerken

Angélique: 'Om onze expertise verder te ontwikkelen maar ook te delen, werken we samen met andere, deels internationale organisaties die zich met doofblindheid bezig houden. We werken stevast volgens de laatste inzichten van het vakgebied. Onze deskundigheid wordt ingeroepen door zorgaanbieders en door het Centrum voor Consultatie en Expertise bij complexe situaties. We werken samen met cliënten met het syndroom van Usher. Zij zijn van jongs af aan slechthorend en vanaf hun tienerjaren gaan ze steeds slechter zien.'

Alert

Lang niet altijd wordt herkend dat er bij het ouder worden sprake kan zijn van slechter zien én slechter horen. Het expertisecentrum *Doofblindheid* is zeer actief om professionals binnen en buiten de organisatie hiervan steeds meer bewust te maken.

Ilse Oosterhuis is ambulante begeleider en komt onder meer bij oudere mensen thuis die steeds slechter gaan zien en horen. Ilse: 'Mensen zoeken contact met Bartiméus wanneer ze een vraag hebben over hun zicht. Maar onze medewerkers letten er ook op of er iets aan de hand is met het gehoor. Draagt iemand een hoortoestel, draait hij steeds een oor naar je toe? Wanneer blijkt dat er ook auditief iets aan de hand is, vraagt dit extra aandacht. Voor mensen met een visuele beperking kan het bijvoorbeeld lastig zijn batterijtjes van het hoortoestel te vervangen en het apparaat belandt ongebruikt in de kast. Omgaan met hulpmiddelen, zoals een hoortoestel kan getraind en begeleid worden door Bartiméus. Revalidatie op visueel gebied is alleen mogelijk wanneer je ook aandacht voor de auditieve beperking hebt en andersom.'

Doofblind

Over doofblindheid spreken we bij een gehoorverlies van 35 decibel of meer, een gezichtsverlies in scherpzien van 0.30 of minder en/of een gezichtsveld van 30° of minder. In Nederland zijn 40.000 mensen doofblind en heeft 10% daarvan ook een verstandelijke beperking. Er zijn 1.000 mensen met aangeboren doofblindheid, 1.000 mensen die voor hun 55e jaar te maken krijgen met verworven doofblindheid en 38.000 mensen die na het 55e jaar ouderdomsdoofblindheid krijgen.

Hulpmiddelen

Ilse vervolgt: 'Veel hulpmiddelen voor mensen met een visuele beperking werken met spraak. Daardoor zijn ze niet of niet goed te gebruiken door mensen die ook slecht horen. Bartiméus werkt op technisch en ict-gebied nauw samen met het audiologisch centrum Eindhoven om hierin verandering te brengen. Bijvoorbeeld door hulpmiddelen te ontwikkelen die niet alleen met geluid werken, maar ook met trilling.'

Meer weten? Neem contact op met:

expertisecentrum-doofofblindheid@bartimeus.nl

.....
'Ik ging steeds slechter zien en horen en had steeds minder energie. Ik moest eigenlijk een taststok gebruiken, maar die stond in de meterkast... Uiteindelijk heb ik toch contact gezocht met Bartiméus en ik heb veel aan hun begeleiding. Van standje overleven naar nu weer momenten voor mezelf.'

.....
'Mijn vader vereenzaamde. Hij wilde het nieuws op tv volgen, maar dat lukte niet meer doordat hij steeds slechter zag en hoorde. Door samenwerking tussen Bartiméus en het audiologisch centrum, zijn zijn hoortoestellen aangepast, zodat hij gebruik kan maken van gesproken ondertiteling via de ringleiding. Heel fijn.'

.....

Combinatie visuele en vergt specialisatie

Activiteit gefinancierd door Vereniging Bartiméus.

Outdoor activiteiten voor mensen
met een visuele en verstandelijke
beperking; wadlopen

verstandelijke beperking

Bartiméus biedt als een van de weinige organisaties in Nederland specifieke ondersteuning aan cliënten met een verstandelijke én visuele beperking. De kennisgroep *Visuele en verstandelijke beperking* brengt de expertise in kaart op het gebied van zorg, begeleiding, behandeling en onderwijs aan deze doelgroep. Ze borgt, deelt en actualiseert deze kennis.

Truus van Duijvenboden, gz-psycholoog en lid van de kennisgroep: 'Bartiméus heeft veel samenwerkingsverbanden met instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking. Wij doen daar visueel functie-onderzoek, omdat vaak niet bekend is wat iemand precies ziet en zo'n onderzoek specifiek is. Mensen kunnen vaak niet met woorden aangeven wat ze wel en niet zien, dus testen we op een andere wijze. Wanneer daaruit blijkt dat iemand niet goed ziet, onderzoeken we met de cliënt, zijn familie of begeleider op welke gebieden de cliënt daarvan hinder ondervindt. We stellen dan verbeterpunten vast en geven advies over mogelijke aanpassingen. We willen ook begeleiders bewust maken van het feit dat iemand niet goed ziet, zodat zij daarmee beter rekening kunnen houden. Voor professionals van Bartiméus is het normaal rekening te houden met mensen die slecht of niets zien, wij passen onze begeleidingsstijl en ons gedrag aan doordat wij de compensatiemogelijkheden van cliënten kennen en kunnen stimuleren. Het klinkt eenvoudig maar ondersteuning bieden aan iemand die beperkt is in het visueel functioneren is echt een specifiek kennisgebied. Wij zien vaak dat het niet opmerken van slechtziendheid tot problemen leidt.'

Kenniskaart *Zien en compenseren*

Marjo van Welbergen, ambulante begeleider en lid van de kennisgroep: 'Binnen Bartiméus verspreiden we veel kennis via het Kijkteam om medewerkers letterlijk te laten ervaren wat cliënten met een visuele en verstandelijke beperking zien. Na onderzoek bespreken we met de begeleiding wat de cliënt ziet en of hij dit kan compenseren met andere zintuigen. We leggen dit sinds kort vast op de kenniskaart '*Zien en compenseren*'. Op één A4-tje per cliënt wordt kort en bondig aangegeven wat de visuele beperking voor de cliënt betekent en hoe hij/zij deze kan compenseren met de andere zintuigen en het geheugen. Deze benaderingswijze is illustratief voor de specifieke kennis van Bartiméus. We bieden onze medewerkers ook permanent bijscholing, zoals in de driedaagse verdiepingscursus *Visuele en verstandelijke beperking*.

Aangepast wonen met een visuele beperking

Er zijn in Nederland slechts drie instellingen met verblijfsmogelijkheden voor mensen met een visuele beperking die samen circa 1.300 cliënten huisvesten. Bij Bartiméus wonen 585 cliënten op drie locaties. Ongeveer de helft van hen bestaat uit ouderen. Het betreft vaak cliënten die elders zijn 'vastgelopen': de visuele beperking in combinatie met de verstandelijke, lichamelijke en/of psychiatrische problematiek leidt tot complexe hulpvragen, die enkel en alleen kunnen worden beantwoord vanuit de specifieke insteek van de meervoudige beperking.

De oudere cliënt

Er komen steeds meer oudere cliënten met een visuele en verstandelijke beperking. Rianne Vermeulen is gedragsdeskundige en lid van de kennisgroep Ouder wordende cliënt. 'Ik begeleid begeleiders die veelal werken met oudere mensen met een ernstige visuele en verstandelijke beperking. Deze cliënten hebben 24 uur per dag zorg nodig. Zij hebben een ontwikkelingsniveau dat je kunt vergelijken met een kind van ongeveer twee jaar, maar wel met levenservaring! Samen met de coördinerende begeleider kijk ik of we de levenskwaliteit van de cliënt nog kunnen verhogen. We spreken bijvoorbeeld af dat een vertrouwde begeleider elke week een gesprekje voert met de cliënt over diens verleden aan de hand van het levensboek. Bij Bartiméus is het levensboek aangepast, er zijn levensboeken op papier zodat iemand het ook kan ruiken en voelen, maar ook digitaal waarbij je muziek en stemmen kunt horen. Net wat bij iemand past.' De aanpassing van een levensboek is één van de vele voorbeelden. In alles, de woningen, dagbestedingslocaties, de verlichting, de voetpaden, vrijetijdsbesteding, medische zorg, bejegening; merk je dat we rekening houden met de combinatie van beperkingen van cliënten.

*Meer weten? Neem contact op met:
kennisgroep-VVB@bartimeus.nl*

Foto: Jan IJzerman

‘Het is niet echt,
het is maar spel,
het is alsof.’

Sensitiviteit vermindert stress in relatie met cliënt

Ieder mens met een visuele beperking vertoont weleens gedrag waar een ander geen raad mee weet. Maar bij cliënten met moeilijk leesbaar gedrag staan relaties met bijvoorbeeld ouders, begeleiders of leerkrachten constant onder druk. Wanneer een cliënt een hechtingsstoornis heeft, worden relaties nog verder bemoeilijkt.

Bij zestig procent van de cliënten van Bartiméus is in meer of mindere mate sprake van gedragsproblemen. Vandaar dat de Kennisgroep hieraan veel aandacht besteden. Dat vind je terug in de bijvoorbeeld terug in de kennismakingscursus voor nieuwe medewerkers en in de e-learning gehechtheid. Alle medewerkers van Bartiméus Wonen krijgen jaarlijks een training in het juist signaleren van en reageren op moeilijk leesbaar gedrag. Hiertoe is een groep interne trainers speciaal opgeleid. Bartiméus verzorgt op dit thema ook wetenschappelijk onderzoek, (inter)nationale samenwerking, diagnose en behandeling, onder meer via psychotherapie.

Moeilijk leesbaar gedrag

Angelique Koelewijn is de-escalatietrainer en lid van de kennisgroep Moeilijk Leesbaar Gedrag. 'Met je gedrag communiceer je. Ook met gedrag dat een ander negatief interpreteert, wil iemand iets aangeven dat van betekenis is. Boos zijn, kan een vraag om aandacht zijn. Maar het moet wel veilig blijven; voor de cliënt, maar ook voor medecliënten, begeleiders en familie. Hoe zorg je voor een veilige omgeving? Ouders en begeleiders moeten letterlijk oog krijgen voor de mate van spanning en ontspanning van een kind of cliënt. Waaraan zie je dat iemand ontspannen is? Hoe kun je die ontspannen sfeer zo lang mogelijk vasthouden?' Hierbij bieden onze professionals ondersteuning. De kennisgroep heeft de afgelopen jaren een methode ontwikkeld waarbij professionals worden ondersteund door uitgebreide analyse die gericht is op zowel de cliënt, het team als de systeembegeleiders. Doelgericht wordt vervolgens gezamenlijk gewerkt aan verbeteringen met een bewezen effect.

Sensitief zijn is niet altijd toegeven

Paula Sterkenburg is gz-psycholoog bij Bartiméus, universitair docent en voorzitter van het expertisecentrum Gehechtheid en sociale relaties. Zij vult aan: 'Wanneer ouders en begeleiders sensitief zijn voor gedrag van hun slechtziende kind of relatie, treedt minder stress op. Hierdoor kunnen cliënten beter aangeven wat hun wensen zijn en meer regie houden over hun leven. Je bent sensitief als je gevoelig bent voor signalen van iemand - wat heeft diegene nodig - en daar op de juiste manier op reageert. Dat is iets anders dan iemand altijd zijn zin geven. Je kunt zo een veilige relatie aangaan. Er treden minder gedragsproblemen op en dat is van groot

Publicaties over dit thema

Bartiméus heeft talrijke publicaties, dvd's, websites en apps op deze en andere gebieden ontwikkeld en uitgegeven. Een greep uit de titels:

Mentaliseren kan je leren: Introductie in mentaliseren bevorderende begeleiding. Dekker- van der Sande, F. (2015). Bartiméus Reeks

Intervening in Stress, Attachment and Challenging Behaviour: Effects in Children with Multiple Disabilities. Sterkenburg, P.S.

Vertrouwensrelatie voor ontwikkeling: een werkboek voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met kinderen en volwassenen met een ernstig verstandelijke of een meervoudige beperking. Sterkenburg, P.S. (2011). Bartiméus Reeks

Zie voor meer publicaties: <http://www.bartimeus.nl/expertise/publicaties>

belang voor het welzijn. Mensen die zich veilig en gehecht voelen, hebben minder stress en meer mogelijkheden tot ontplooiing.' Daar gaan we bij Bartiméus voor!

Meer weten? Neem dan contact op met: expertisecentrum-gehechtheid@bartimeus.nl

Hulpmiddelen

www.dewereldvanempa.nl

Een leuk computerspel op wetenschappelijke basis, ontwikkeld door Bartiméus, om empathie en sensitiviteit te stimuleren bij professionals, studenten en ouders.

www.embinbeeld.nl met high sense app. Mede ontwikkeld door Bartiméus, helpt begeleiders en ouders gevoeliger te worden voor signalen van mensen met een ernstig meervoudige beperking (EMB) en hen beter te begrijpen.

A close-up photograph of a man with a beard and mustache, wearing a black t-shirt. He is covering his eyes with his right hand, with his fingers spread across his face. The background is plain white. In the top right corner, there is an orange rectangular box containing the text 'Goede ogen,' in white. At the bottom of the image, there is white text on a black background.

Goede ogen,

**Een conversiestoornis
waarbij het zien verstoord is,
kan ontstaan door stress**

maar toch slecht zien

Bij een conversiestoornis ziet iemand niet goed, terwijl diens ogen en hersenen prima functioneren. Het is een somatisch onverklaarde lichamelijke klacht. Bij Bartiméus komen per maand gemiddeld twee volwassenen en twee kinderen binnen met deze klachten. De diagnose kan hierbij goed gesteld worden met gespecialiseerd onderzoek. De behandeling van visuele conversie is nog volop in ontwikkeling, maar laat nu al goede resultaten zien.

Florine Pilon is orthoptist en onderzoekt de visuele functies van kinderen: 'Bij een conversiestoornis is het onbewuste zien goed, terwijl het bewuste zien verstoord is. Je bent als het ware het contact met je lichaam kwijt, door stress bijvoorbeeld. Vaak geeft je lijf signalen af, maar negeer je die. Mensen met een conversiestoornis kunnen verschillende klachten hebben. Ze zien steeds minder details of krijgen een kleiner gezichtsveld. Sommigen worden lichtschuw of zien dubbel.'

Specialisme

Sinds 2015 bestaat de kenniscgroep Conversie. Hierin zitten onder meer oogartsen, orthoptisten en psychologen. Bartiméus is al vele jaren als een van de weinigen bezig met visuele conversie. In de loop der tijd hebben we een aanpak ontwikkeld, gebaseerd op multidisciplinaire diagnostiek, die in de praktijk effectief is gebleken. Op dit moment zijn we bezig die methodiek te beschrijven en verder te ontwikkelen. Peter Kerkhof, psycholoog volwassenen en ook lid van de kenniscgroep: 'We presenteren ons binnenkort op het landelijk congres over somatisch onverklaarde lichamelijke klachten en eerder dit jaar op een internationaal congres over kinderoogheelkundig onderzoek.'

Niets te vinden

Florine: 'Mensen die hier komen, hebben de hele medische molen al gehad. De huisarts kan niets vinden, de oogarts niet, vaak hebben ze een mri-scan gehad waarop alles er goed uitziet. Bij Bartiméus vindt een visueel functie- en oogheelkundig en elektrofysiologisch onderzoek plaats, waarmee we objectief kunnen aantonen dat de gezichtscherpte intact is. Een oogarts voert vervolgens samen met de psycholoog het gesprek waarin zij de diagnose conversiestoornis toelichten: "We zien dit vaker, we kunnen je helpen weer een stuk beter te zien." Van cliënten horen we dat ze het prettig vinden dat we hen perspectief en hoop bieden en de klacht serieus nemen.'

De behandeling van visuele conversie

Peter vervolgt: 'Aansluitend heeft de cliënt een gesprek met alleen de psycholoog. Die legt de diagnose nog een keer uit en inventariseert de problemen waar de cliënt tegenaan loopt. Ook gaat de psycholoog na of hulpmiddelen nodig zijn. Deze moeten makkelijk weer weg te doen zijn. Dus

beter een taststok dan een geleidehond. Want het zicht kan sterk verbeteren en dan heeft iemand het hulpmiddel niet meer nodig. Kijktraining werkt ook. Mensen kunnen dan zelf aan de slag, "fysiotherapie voor het oog". We peilen ook of de cliënt open staat voor psychologische begeleiding. Dit stuit soms op weerstand. "Het zit toch niet tussen mijn oren, dat zweverige gedoe." Toch blijken veel mensen baat te hebben bij ontspanningsoefeningen, zelfhypnose en EMDR-therapie, die ook gebruikt wordt bij het verwerken van trauma's.'

Hoe ontstaat conversie?

Peter: 'Er kunnen veel oorzaken voor conversie zijn. Stress of overbelasting kunnen een grote rol spelen, maar ook traumatische gebeurtenissen uit het verleden kunnen een blokkade in het zien veroorzaken. Elke conversie is weer anders.' De meeste mensen gaan na behandeling weer steeds beter zien of hebben geleerd goed om te gaan met hun verminderde zicht.

*Meer weten? Neem contact op met:
kenniscgroep-conversie@bartimeus.nl*

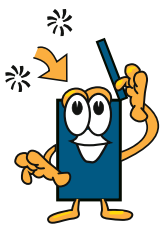
Ik wil het niet meer zien

Een jongetje van 8 groeit op in een gezin waar alles open besproken wordt, ook de ernstige ziekte van zijn moeder. Hij wordt gekend in alle details en kan het op een gegeven moment letterlijk niet meer aanzien. Zijn gezichtsveld wordt steeds kleiner. Er is geen medische oorzaak te vinden. Bartiméus stelt uiteindelijk dat er sprake is van een conversiestoornis. Na enkele gesprekken in het gezin, gaat het een stuk beter. Het jongetje heeft uiteindelijk zijn complete gezichtsvermogen terug.

Overwerkt

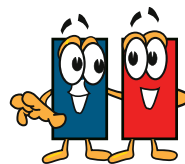
Een vrouw van achter in de vijftig heeft een onbegrepen visusdaling naar 5%. Bij elektrofysiologisch onderzoek bij Bartiméus komt naar voren dat 100% zicht mogelijk moet zijn. Wat blijkt? De vrouw loopt al jaren op haar tenen en is overwerkt. Ook is er een conflict op haar werk geweest. Nadat dit conflict via EMDR-therapie verwerkt is en gecombineerd met veel rust en kijk oefeningen, ziet de vrouw steeds beter en heeft zelfs haar rijbewijs terug.

Kenniscyclus Bartiméus

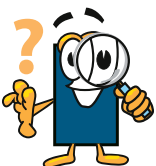
kennisvraag signaleren

Kennisvraag signaleren: op basis van een cliëntvraag, een typische ervaring, een irritatie, een kritische vraag (kan dat niet anders?), een nieuwe (technologische) ontwikkeling

delen en toepassen

Delen van onze kennis met anderen binnen en buiten Bartiméus, onder andere door het daadwerkelijk toepassen van kennis

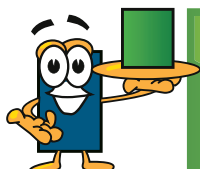
ontwikkelen en onderzoeken

Ontwikkelen en onderzoeken: verkennen en toetsen van veronderstelde oplossingen in de vorm van onderzoek, testen, pilot, experiment.

verzamenen en evalueren

Het verzamelen en interpreteren van gebruikerservaringen en die inzetten bij doorontwikkeling

realiseren

Realiseren: het maken van een toepasbaar kennisproduct: een training, een procedure, een nieuwe methodiek, een nieuw hulpmiddel.

interactie en profilering

In alle fasen van het kennisproces zoeken we interactie met cliënten, professionals en de samenleving, actieve profilering van onze functie als kennisorganisatie